

Nom de la festa: CARNAVAL DE TERRA ENDINS

Altres noms: Carnaval de Torelló

Municipi: Torelló

Comarca: Osona

Data de celebració: per carnestoltes

Durada: aproximadament una setmana

Tipologia: Carnaval

Carnaval de Terra Endins de Torelló

Des del primer cop que es va celebrar, el Carnaval de Torelló ha anat guanyant molta importància, especialment, per què és la festa d'aquestes característiques més important de l'interior de Catalunya, en contraposició a les més conegudes que solen ser les de la costa.

Es tracta d'un carnestoltes que va sorgir d'una manera més o menys improvisada i que després de més de 40 anys ha sabut estructurar una festa amb molts elements diversos i rituals que es consoliden a mesura que passen els anys.

Orígens. Història de la festa

La primera celebració del carnaval de Torelló va ser l'any 1977, quan un grup d'amics que es feien anomenar l'Equip de Gresca, va decidir, de manera espontània, sortir al carrer disfressats. Animats per les rues del Carnaval de Rio que veien a la tele, van creure que aquesta seria una manera de celebrar aquesta festa als carrers del municipi. Per aquesta primera sortida van comptar amb la participació d'uns músics, els quals, més tard, van començar a actuar com a l'orquestra Balaguer. D'aquesta manera, més o menys improvisada, sortia l'espurna del carnaval de Torelló.

L'any següent la colla d'amics ja va plantejar fer una festa més ben organitzada, el context sociopolític hi ajudava, ja que era el moment de la recuperació de les llibertats, les institucions democràtiques i les celebracions al carrer. Per l'edició del 1978 es va elaborar un cartell per anunciar el carnaval i el ball i així animar a les veïnes i veïns a participar-hi. La banda musical, formada pels mateixos músics de l'any anterior es va presentar amb el nom de Los Muchachos. Aquesta etapa de creixement i consolidació va servir per incorporar nous actes i elements al carnaval com els llibrets, els concursos o el jurat que es constituí per primera vegada l'any 1982, i es va encarregar de premiar les millors de les 26 carrosses participants. En els anys següents la festa es va anar consolidant, convertint-se en el carnaval de referència de les comarques d'Osona i el Ripollès, la qual cosa va ocasionar el bateig amb el nom de Carnaval de Terra Endins, nom que sorgí de manera espontània durant el transcurs d'una roda de premsa que s'organitzà l'any 80; aquesta trobada amb periodistes, tant de mitjans comarcals com nacionals, va servir per donar ressò a un carnaval que, a diferència dels més populars, no

tenia lloc arran de costa, com per exemple el de Sitges, Vilanova i la Geltrú o Sant Feliu de Guíxols.

Durant els més de 40 anys d'existència del Carnaval de Torelló la festa ha anat creixent amb la incorporació de nous actes i elements festius, com la celebració del primer Carnaval Infantil l'any 1988, la festa de Senyorettes i Homenots l'any 1985, el ritual del Pullassu el 1997 o el Terra Endins Festival l'any 2017, que consisteix en l'habilitació de 3 espais de ball un cop acaba la rua de Carnaval.

Descripció actual

La celebració del Carnaval de Terra Endins dura aproximadament una setmana, malgrat que unes quantes abans té lloc l'acte de Presentació al teatre Cirvianum, durant el transcurs del qual es presenta el programa, el cartell, els trofeus que s'enduran els guanyadors de la rua, i es donen detalls dels actes més destacats del proper carnestoltes. Els dies previs a l'inici de la festa es celebra el Carnaval a les Escoles; el rei o la reina Carnestoltes recorre els centres escolars per presentar-se i encomanar l'esperit carnavalesc als més petits i així fer-ne créixer la participació.

Com és habitual, l'inici del Carnaval és el dijous llarder, antigament a Torelló s'hi feia una botifarrada popular a la plaça Vella, però als anys 90 es modificà per un ritual anomenat el Pullassu. Durant la setmana que té lloc la celebració del Carnaval, s'esdevenen una sèrie d'elements festius ben establerts en l'estructura de la festa i que s'expliquen a continuació.

Elements festius d'interès

Presentació i Assalt al Ple

Algunes setmanes abans de l'inici de la celebració, al teatre Cirvianum es fa la presentació del Carnaval. Es tracta d'una representació teatral en la qual hi participen membres de les diferents associacions organitzadores interpretant personatges tradicionals del Carnaval de Torelló, l'objectiu del qual és presentar les novetats de cada any i donar a conèixer el rei Carnestoltes. En el transcurs de l'acte el proclamat Rei o Reina Carnestoltes pren el Falatell, dissol el consistori i proclama la República de la Barrila, on les normes desapareixen i hi regne la disbauxa. El Falatell, és "una gaiata amb atribucions obscures que té el poder de reconèixer els descendents del Rei o Reina Carnestoltes I" (Capdevila, 2016), alhora pot invocar el bruixot Xapot, qui serà l'encarregat d'oficiar el ritual del Pullassu.

L'entrada a la representació és gratuïta però amb aforament limitat.

El Pullassu

L'acte que dona inici al carnaval de Torelló és el Pullassu, que coincideix amb el dijous llarder. Es tracta d'un ritual lúdic-festiu-sexual, tal i com l'anomena l'organització, amb uns personatges i un argument consolidat.

L'origen d'aquest ritual es remunta a l'any 1995, quan un grup de joves torellonencs van celebrar la Nit de les Bruixes, festa precursora del Pullasso, que tingué lloc per primer cop amb aquest nom l'any 1997.

El ritual compta amb la participació de diferents personatges:

Xapot el Bruixot: habitant de la vila de Cervià, l'any 937 "conciliava al propi dintre la vida eterna" (Capdevila, 2016) i forjà el Falatell. Amb l'ajuda del Rei o Reina Carnestoltes és l'encarregat d'embruixar els habitants de la vila per "fer-los fer barbàries mil" (Capdevila, 2016). Únicament un descendent del Rei Carnestoltes el pot invocar per tal d'oficiar el ritual del Pullassu.

Margalef: és el fill bastard del Rei Carnestoltes amb la dona del campaner de l'església de Sant Feliu. En el ritual és representat en forma de gegant de quasi 3 metres d'alçària.

Fortiana la Marrana: aquest personatge és utilitzat pel bruixot per atraure Margalef i així poder-li amputar el membre. Es representa com una geganta articulada.

Cavaller del Gran Pullassu: aquest personatge ha custodiat el membre amputat d'en Margalef durant un any i l'ha anat engreixant per què esdevingui ben gran. Es tracta d'un xanquer.

Guita Tita: Bèstia de 4 metres de llargària i dos d'ample que representa el membre de Margalef amputat ara fa un any i que ha crescut gràcies al tracte rebut per part del Cavaller. És un element essencial per a preparar l'apòzema.

Apòzema: beuratge màgic representat per quatre capgrossos, que signifiquen els ingredients procedents dels millors carnivals de les terres catalanes. El capgròs groc correspon als pixats de la burra de Solsona, el capgròs vermell a la Sang del cul d'un verge de Sitges, el capgròs blau a les cagarrines d'un empatx de caramels de Vilanova i el capgròs blanc al semen de la Guita Tita de Torelló.

Argument:

Xapot el Bruixot, acompanyat dels seus sequaços, invoquen Margalef, fill bastard del rei Carnestoltes amb l'objectiu d'amputar-li el membre i així poder menjar botifarres i preparar un beuratge "màgic" per sopar el Dijous Llarder. Per enredar-lo el Bruixot utilitzarà Fortiana la Marrana i li proposarà un tracte, si ella accepta mantenir relacions amb ell i ell és capaç de fecundar-la i satisfer-la, el perdonarà. És llavors quan té lloc el Ball de l'aparellament. Margalef és incapaç de complir amb el promès i el seu membre haurà de ser escapçat, però abans la Guita Tita fa entrada a plaça per realitzar una dansa pòstuma abans no la portin a l'escorxador per fer-ne botifarres; la dansa es divideix en dues parts, primer amb un ball en el qual la Guita arriba al major punt erèctil i en segon lloc, dona voltes dins una rotllana mentre fa la darrera ejaculació, que servirà per a preparar el beuratge màgic. Quan la Guita Tita marxa, és el moment de l'amputació, el botxí escapça el membre de Margalef i el lliura al Cavaller del Gran Pullassu per tal que durant un any l'engreixi, aleshores els sequaços, en agraïment a la seva tasca fan un ball en honor seu utilitzant dos passos: el croissant i el Flamenc creuat. A continuació es prepara l'Apòzema, beuratge de Dijous Llarder, dins una gran olla i amb ingredients dels millors carnivals de Catalunya; per a la barreja els capgrossos fan el Ball del Xirri i a continuació els assistents, mentre ballen, entonen una cançó: «*Margalef Bastardu / t'escapçarem el nardo / Margalef, cul d'olla, / se't menjarem la polla*». Finalment, i un cop el Bruixot ha provat l'Apòzema i la botifarra, cedeix la paraula al rei o reina Carnestoltes que

convida als assistents a escoltar l'himne del Carnaval i inaugura la República de la Barrila, on hi regne la disbauxa.

El ritual del Pullassu va acompanyat de música que la cobla Tarasca i la Coral Lloriana Jove interpreten en directe.

Senyoretetes i Homenots

El divendres de carnaval es celebra la festa de Senyoretetes i Homenots, en què homes i dones es vesteixen del sexe contrari per una nit. Els actes consisteixen en la celebració d'una rua, desfilades dalt de la Passarel·la i ball.

Els orígens d'aquest acte el trobem l'any 1985, quan un grup d'amics de Torelló va avançar la celebració del Carnaval un dia i el divendres a la nit, vestits amb roba de dona, van sortir al carrer a celebrar-ho. Aquesta sortida més o menys improvisada no es va consolidar fins l'any 1989 «amb la creació de la Passarel·la» (Rico, 2010) i en què el nombre de participants es va incrementar. L'any 2007 les dones van incorporar-se activament a la festa, desfilant elles vestides d'homes.

La Rua de Carnaval

L'acte central del Carnaval de Torelló és la rua, si bé per què és l'acte més antic, però també el més multitudinari, ja que, des del primer cop que es va celebrar la rua l'any 1978 i en la qual hi participaren ben poques carrosses, s'ha arribat a més de la trentena en algunes edicions. En l'edició es van comptabilitzar la participació de 21 carrosses i un total de 3.288 participants.

Per a prendre-hi part és imprescindible realitzar una inscripció prèvia i acceptar complir una sèrie de normes. Existeixen dos grups, l'A i el B; segons la grossària de les carrosses es participarà en un o altre, les superiors a 8 metres de llargada formen part del grup A i les inferiors a 8 metres al grup B. La majoria de les carrosses consten de dues plataformes, una primera on porten l'equip de música i una barra i una segona on es pot veure la figura central de la carrossa (B. Marginedas, comunicació personal, 19 juny 2019).

Cada any es nomena un jurat encarregat de valorar una sèrie de qualitats de cada carrossa i comparsa com són l'originalitat, la qualitat, l'ambientació i el vestuari. Els premis poden anar des dels 100 € fins als 2.200 €.

Uns dies abans de l'inici del carnestoltes es fa el sorteig de posició de sortida de cada carrossa i comparsa, el qual és retransmès en directe a través de Ràdio Ona a les 9 del vespre.

La rua s'inicia a les 7 del vespre des de la Plaça de la Sardana i després de travessar el municipi acaba a la Plaça Joanot Martorell. Al finalitzar la rua té lloc el Terra Endins Festival a la zona esportiva, durant el transcurs del qual es lliuraran els premis i els accèssits.

L'enterrament de la sardina

El dimecres de cendra marca la fi del carnaval i l'inici de la quaresma, i és el moment en què se celebra l'enterrament de la sardina i la del rei o reina Carnestoltes. Al Carnaval de Torelló es va introduir a la festa l'any 1994.

Les despulles del rei o reina Carnestoltes reposen dins un fèretre que s'instal·la al vestíbul del Teatre Cirvianum per a la vetlla. A les 8 del vespre es dona inici a la rua i seguici del carruatge mortuori, empès per 4 cavalls (4 persones disfressades d'aquest animal); el seguici està encapçalat pel bisbe Nicolau, acompanyat per la Guàrdia Sueca, cos d'elit encarregat de custodiar el Falatell (personatges introduïts l'any 2019), els escolanets i les ploraneres. La banda sonora de la marxa va a càrrec de l'orquestra Sensefònic i la coral Llorana Jove, amb el cant La Flama de la Sardina, composta per Xavier Capdevila. Davant la Casa de la Vila, les autoritats eclesiàstiques lliuren el Falatell a les autoritats municipals, retornant-los així el poder. Un cop la rua arriba a la plaça Vella s'incinera el rei o reina Carnestoltes i es convida als assistents a una sardinada popular.

Organitzadors

Els primers anys de celebració, l'organització del Carnaval de Torelló va recaure en el grup d'amics impulsors de la festa, els anomenats Equip de Gresca, que l'any 1982 comptava amb 32 persones distribuïdes en 21 grups de treball. El fet que la festa s'anés consolidant i fent més gran va obligar a redissenyar el model organitzatiu, i per aquest motiu l'any 1990 es va constituir el PIOC, entitat de Promocions i Organitzacions Culturals, la qual durant 28 anys va estar al capdavant de l'organització, fins el 2016 en què l'associació es va dissoldre i va donar peu a la constitució de l'ACTE, Associació Carnaval Terra Endins, qui agafà el relleu del PIOC. Actualment, la gestió de la festa és dual, ja que hi intervenen tant ens públics com privats. Del sector públic, en l'organització hi participa l'Ajuntament de Torelló i en l'àmbit privat, per un costat l'ACTE, mencionat anteriorment, l'Associació Cultural Deixebles de Sant Feliu i les colles carrossaires, les quals formen part de la Taula de Carnaval. Pel que fa a l'Associació Cultural Deixebles de Sant Feliu, aquesta associació es constituí formalment l'any 1997 i és l'encarregada del Pullassu i les Senyorettes i Homenots, i compta amb més de 300 socis.

Fonts consultades

Ajuntament de Torelló i CERC. (2017). Estudi d'impacte del Carnaval de Terra Endins de Torelló. Recuperat de

<https://www.diba.cat/documents/326398/1973736/Estudi+impacte+Carnaval+de+Torell%C3%B3+%28resum+executiu%29/7281b476-72b8-4466-b1ff-95bad0fdc092>

Capdevila, Xavier. (25 gener 2016). *Història del Falatell* [arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://youtu.be/QY0AMfmUMTE>

Carnaval de Terra Endins, Torelló. (n.d.). Consultat el 14 de maig de 2019, des de <http://www.carnavaltorello.cat/>

El 9 TV. (21 febrer 2017). La gent de Torelló explica què és el Pullassu. [arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://el9nou.cat/video/la-gent-de-torello-explica-que-es-el-pullassu/>

El 9 TV. (23 febrer 2017). *XX Pullassu de Torelló*. [arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://el9nou.cat/video/el-pullassu-2/>

El 9 TV. (28 febrer 2019). *El Ritual del Pullassu 2019*. [arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://el9nou.cat/video/el-ritual-del-pullassu-2019/>

Garrotxins. (25 febrer 2017). *Torelló Carnaval de Terra Endins "Pullasso" 23-02-2017* [arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=iyREa6l-b9w>

PIOC. (2002). *Carnaval de Terra Endins, 25 anys* (1a ed.). Torelló: editat pel PIOC.

Rico, Guillem. (2010). La festa de les senyoretes de Torelló: 25 anys de dones per un dia. *Caramella: revista de música i cultura popular*, 23, 45-46.

Barcelona, 19 de juny de 2019